

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Exploratory Study of cognitive and emotional challenges of student's transition from elementary to secondary school and its effect on academic failure

Kobra Gholamalitabar Firouzjaei ^{*1}, Reza Mirarab Razi ²

¹ PH.D Candidate in curriculum studies, Department of Education Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran.

² Associate Prof, Department of Education Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran.

ABSTRACT

Keywords

transition
cognitive and emotional
challenges
academic failure
Exploratory

¹ .Corresponding author
✉ k.gholamalitabar71@gmail.com

Received: 2024/09/29
Reviewed: 2025/02/16
Accepted: 2025/02/27
Published online: 2025/07/14

Background and Objectives: Transition students from one course to another is one of the challenging events that can affect their academic performance. The present study was conducted with the aim of identifying cognitive and emotional challenges in the transition of students from elementary to secondary school. **Methods:** The research method is exploratory. The statistical population included all the first grade middle school students of Babul city, 360 were selected as a sample using the multi-stage cluster sampling method. In the qualitative part, the sample has reached theoretical saturation with 14 people. The tool of data collection was a questionnaire made by the researcher, and was prepared based on the results of the interview. The questionnaire content validity ratio (CVR) was above .75 and its reliability was .80. **Findings:** The results of the research showed that social, educational, emotional and family challenges were the most important challenges for students in the transition to secondary school. And social challenges in public schools and educational and family challenges in Sampad schools have been higher than average. And there was no significant difference in emotional challenge between schools. On the other hand, there is a negative correlation between the level of students' challenges in this course and their academic grades thus, as challenges increase, students experience more academic failure. **Conclusion:** The researches of this study pay attention to the necessity of designing and implementing support programs to facilitating students' transition to secondary school.

<https://pma.cfu.ac.ir>

DOI: [10.48310/PMA.2025.17293.4532](https://doi.org/10.48310/PMA.2025.17293.4532)

Citation (APA): Gholamalitabar Firouzjaee, K. and Mirarab Razi, R. (2025). An exploratory study of the cognitive and emotional challenges of transition students from elementary to secondary school and role on academic failur. *Educational and Scholastic studies*, 14 (2), 1 - 18 .

 <https://doi.org/10.48310/PMA.2025.17293.4532>

بررسی اکتشافی چالش‌های شناختی و عاطفی انتقال دانش‌آموزان از دوره‌ی ابتدایی به متوسطه و تاثیر آن بر افت تحصیلی

مقاله پژوهشی / مروری

کبری غلامعلی تبار فیروزجایی^{۱*}، رضا میرعرب رضی^۲

۱ دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

۲ دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

چکیده

پیشینه و اهداف: انتقال دانش‌آموزان از یک دوره تحصیلی به دوره‌ی دیگر، یکی از رویدادهای چالش‌برانگیز به حساب می‌آید که می‌تواند عملکرد تحصیلی آنها را تحت تاثیر قرار دهد. مطالعه حاضر با هدف شناسایی چالش‌های شناختی و عاطفی در انتقال دانش‌آموزان از دوره ابتدایی به متوسطه و تاثیر آن بر افت تحصیلی انجام گرفته است. **روش‌ها:** رویکرد پژوهش ترکیبی از نوع اکتشافی، روش مطالعه در بخش کیفی، پدیدارشناسی و در بخش کمی، پیمایشی مقطعی می‌باشد. جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان پایه اول مقطع متوسطه اول شهرستان بابل بوده که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، تعداد ۳۶۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. در بخش کیفی نمونه با ۱۴ نفر به اشباع نظری رسیده است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق‌ساخته بوده که براساس نتیجه مصاحبه تهیه شده است. نسبت روایی محتوایی پرسشنامه بالای ۰.۷۵ و پایایی آن ۰.۸۰ پدست آمده است. **یافته‌ها:** نتایج پژوهش نشان داد چالش‌های اجتماعی، آموزشی، عاطفی و فشار عاطفی خانوادگی مهمترین چالش‌های دانش‌آموزان در انتقال به دوره‌ی متوسطه بوده است. چالش‌های اجتماعی در مدارس دولتی و چالش‌های آموزشی و فشارهای عاطفی خانوادگی در مدارس سمپاد بالاتر از حد میانگین بوده است. همچنین اختلاف معناداری در چالش عاطفی انتقال بین مدارس وجود نداشته است. از طرفی بین نمره چالش‌های دانش‌آموزان در این دوره و عملکرد تحصیلی همبستگی منفی وجود دارد به عبارتی، بیشتر آنها با افزایش چالش‌ها در این دوره، افت تحصیلی را تجربه می‌کنند. **نتیجه‌گیری:** یافته‌های این پژوهش لزوم طراحی و اجرای برنامه‌های حمایتی برای تسهیل در انتقال مثبت دانش‌آموزان به دوره متوسطه را مورد تاکید قرار می‌دهد.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید.

واژه‌های کلیدی

انتقال تحصیلی
چالش‌های شناختی و عاطفی
افت تحصیلی
اکتشافی

۱. نویسنده مسئول

k.gholamalitabar71@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۹

انتشار آنلاین: ۱۴۰۴/۰۴/۲۳

شماره صفحات: ۱۸ - ۱

DOI: [10.48310/PMA.2025.17293.4532](https://doi.org/10.48310/PMA.2025.17293.4532)

شاپا الکترونیکی: ۲۶۴۵-۸۰۹۸

COPYRIGHTS

©2025 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

مقدمه

انتقال در هر دوره‌ی زندگی و در هر زمینه‌ای اعم از زیستی، اجتماعی و آموزشی و ... با تأثیرات بالقوه‌ای همراه است. انتقال دانش‌آموزان از دوره ابتدایی به متوسطه با توجه به تفاوت چشم‌گیر ناشی از انتظارات علمی، اجتماعی و سازمانی، متفاوت و پیچیده بوده و چالش‌های این دوره، کیفیت زندگی تحصیلی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Strnadova et al, 2023). در تعریف، انتقال یا گذار به معنای پایان یافتن یک دوره تحصیلی و ورود دانش‌آموزان به دوره بعدی است. جاوید (Javid, 2016) انتقال را به عنوان فرایندی پویا و پیچیده توصیف می‌کند که در آن دانش‌آموزان از یک فرهنگ قدیمی شناخته شده به یک فرهنگ یادگیری جدید و ناشناخته ورود پیدا می‌کنند (نقل از Samadi Mahdiuon & Ghasemizadeh, 2023). دانش‌آموزان در این دوره علاوه بر تغییر مدرسه، چالش‌های شناختی، اجتماعی و عاطفی را تجربه می‌کنند (Germin, Healy & Gordon, 2017) که می‌تواند بر گستره تعاملات اجتماعی دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی آنها بویژه در ابتدای سال تحصیلی تأثیر منفی بگذارد (Evans, Borriello & Field, 2018). همزمانی انتقال دانش‌آموزان در این دوره با نوسانات بلوغ منجر به تشدید تأثیر چالش بر دانش‌آموزان نوجوان می‌شود (Sohl et al, 2024). به عبارتی دیگر همراه شدن انتقال به دوره متوسطه با تغییرات فیزیکی، فکری، عاطفی و اجتماعی بلوغ باعث می‌شود تا دانش‌آموزان مسائل متعدد و چندبعدی را تجربه کنند. بویژه ابتدای انتقال به دوره متوسطه با اوج بلوغ در دختران همراه است. تغییرات روانی و فشار مسئولیت‌پذیری، بر سازگاری و افت تحصیلی آنها اثر بیشتری می‌گذارد.

شواهد بدست آمده در تحقیق (Frechette-Simard et al, 2022) نشان می‌دهد زمانی که دانش‌آموزان از دوره ابتدایی به متوسطه می‌روند تغییرات بوجود آمده ممکن است به مشکلات رفتاری و عاطفی مختلف منجر شود در نتیجه به طور قابل توجهی میزان مشارکت اجتماعی آنها در مدرسه کاهش می‌یابد. (Aldosiry, Alharbi & Alrusaiyes, 2021) معتقدند شیوه‌های آماده‌سازی در جهت انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه محدود بوده و بیشترین شیوه‌های انتقال بکار رفته بعد سنتی و اداری داشته و فقط تبادل اطلاعات مانند سوابق تحصیلی و نتایج آزمون‌ها را شامل می‌شود. (Nelavai & Ramesh, 2020; Duchesne & Ratelle, 2024) بر مبنای تحلیل آموزشی، چالش‌های انتقال را بیان نموده‌اند در این دوره دانش‌آموزان با ساختار جدید برنامه درسی آشنایی ندارند، نگرانی تحصیلی، استرس نمره و امتحان در آنها افزایش می‌یابد، و به سختی با دوستان جدید کنار می‌آیند این محققان به تحلیل تأثیر ناملازمات اجتماعی و خانوادگی و جنسیت در این دوره پرداختند. یافته‌های پژوهش (Bouchard & Wong, 2025) که در زمینه تفاوت‌های جنسیتی بین گروهی نگرانی‌های مربوط به دبیرستان بوده است، نشان می‌دهد قبل از دبیرستان، دغدغه‌های دختران بیشتر حول زندگی اجتماعی و روابط با همسالان بود، در حالی که نگرانی‌های پسران متنوع‌تر بود. در دبیرستان، دختران و پسران با چالش‌های مشابهی روبرو هستند و بسیاری از دانش‌آموزان سازگاری با خواسته‌های تحصیلی دبیرستان را دشوار می‌دانند.

صاحب‌نظران انتقال دوره دانش‌آموزی را به عنوان بخشی از تغییر در روند زندگی بزرگسالی انسان‌ها در نظر می‌گیرند (Ingram, field & Gallacher, 2009). (Cally, 2007; Briggs, Clark & Hall, 2012) معتقدند میزان سازگاری افراد در انتقال به محیط جدید به ظرفیت و منابع او بستگی دارد. این منابع از حمایت محیط قبلی و جدید ناشی می‌شود. به عبارتی دیگر طبق این دیدگاه، تجربیات قبلی و آتی دانش‌آموز و ویژگی عاطفی نقش مهمی در تسهیل سازگاری اجتماعی و تحصیلی آنها در مدرسه جدید دارد (Parker & Gale, 2014) سه رویکرد را برای درک دوره انتقال ارائه دادند که شامل:

• انتقال به عنوان القا^۱: که فرض می‌شود دانش‌آموزان یک مسیر یادگیری استاندارد مانند مشارکت در کلاس‌های آمادگی و برنامه‌های توجیهی را دنبال می‌کنند.

¹ Transition as induction

• انتقال به عنوان توسعه^۱: که به یک فرایند یادگیری درونی اشاره دارد که منجر به سطح مشخصی از پیشرفت تحصیلی می‌شود.

• انتقال به عنوان فرایند شدن^۲: که در آن ادراک و انتظارات دانش‌آموزان در فرایند انتقال به محیط جدید تعبیه می‌شود.

(Bridges & Bridges, 2012) مدل انتقال مبتنی بر فرایند تغییر را سه مرحله تعیین کرده‌اند، در مرحله اول «رهایی^۳» که فرد وارد محیط آموزشی جدید شده و نگرانی، استرس و نوعی ترس را در وجود خود احساس می‌کند. که به لحاظ زمانی، تقریباً هفته‌های اول حضور در مدرسه است. این احساس دل‌تنگی، انزوا، ناراحتی و سردرگمی منجر به شوک تحصیلی^۴ می‌شود. مرحله بعدی «خنثی^۵» که فرد به مقایسه محیط قبلی و جدید می‌پردازد و به لحاظ شناختی همچنان وابستگی به محیط قبلی را نشان می‌دهد. در صورت موفقیت‌آمیز بودن گذار دو مرحله قبلی و پذیرش تغییرات محیط جدید، فرد وارد مرحله سوم «آغاز جدید^۶» می‌شود در این مرحله، او به تدریج شروع به پذیرش محیط جدید کرده و عناصر سازگاری در او پدیدار می‌شود. البته ذکر دو نکته ضروری به نظر می‌رسد اول اینکه مابین این مراحل در مدل‌های دیگر، خرده‌مراحل و مسائل مرتبط با آن آورده شده، و نمی‌توان فرایند سازگاری در انتقال تحصیلی فقط به این مراحل خلاصه نمود. از طرفی میزان و طول مدت سازگاری در دانش‌آموزان مختلف، متفاوت است و بنا به گفته Schlosbrg (1981)، انتقال یک تغییر اجتناب‌ناپذیر در فرایند زندگی انسانی است و در این مسیر تغییر در شبکه روابط اجتماعی و درک فرد ایجاد می‌شود. به بیان او، میزان سازگاری افراد به چهار عامل کلیدی (4S) شامل موقعیت^۷ (رویدادها، انگیزه، زمان، کنترل/منبع، تغییر نقش، مدت زمان، تجربیات قبلی)، خود^۸ (ویژگی شخصیتی، منابع عاطفی فرد)، حمایت^۹ (شامل انواع حمایت اجتماعی، خانوادگی، دوستی) و استراتژی‌ها^{۱۰} (شامل پاسخ‌های مقابله‌ای، جستجوگری اطلاعات، اقدامات مستقیم) بستگی دارد (Evans et al, 2009; Goodman, Anderson, 2012). مطالعه (Strnadova et al, 2023) بر این نکته تأکید دارد که دانش‌آموزان در انتقال به دوره متوسطه تنهایی، اضطراب را تجربه می‌کنند. در این مدت منابع روانی تحت فشار قرار گرفته و محدود می‌شود، شبکه اجتماعی آنها مختل شده و در نتیجه بهزیستی اجتماعی و عاطفی آنها در طول سال اول کاهش می‌یابد.

نتیجه پژوهش (Holton, 2015) نشان می‌دهد عوامل فشار می‌تواند ناشی از تغییرات محیطی و اجتماعی شامل عدم سازگاری با گروه همسالان، نداشتن اعتماد به نفس در ارتباط با شیوه‌های علمی و غیرآکادمیک در برنامه درسی جدید باشد. اگر فرد با تغییرات محیط آشنا شود و حمایت هماهنگ از طرف خانواده، محیط آموزشی و همسالان به فرد ارائه شود او به مرحله سازگاری می‌رسد. هم راستای با این دیدگاه، نتایج پژوهش (Martins et al, 2024) نشان می‌دهد دانش‌آموزان در دوره‌ی انتقال به دوره متوسطه، با تغییرات چندگانه در مدرسه مواجه می‌شوند که با توجه به ماهیت آن نمی‌توان با یک برنامه به حل آن پرداخت. این تغییرات شامل ورود به مدارس بزرگتر، کلاس‌های با تعداد دانش‌آموزان بالا، افزایش تعداد دروس و معلمان، کاهش فرصت برای ایجاد روابط صمیمانه با معلمان می‌باشد. آنها برنامه آموزش مهارت‌های تیمی را پیشنهاد دادند، که سه مهارت کلیدی شامل ارتقای مشارکت دانش‌آموزان، خودتنظیمی و تعیین هدف را برای کاهش اثرات این چالش‌ها تأکید داشته است (Spernes, 2020). در پژوهش خود

¹ Transition as development

² Transition as becoming

³ Letting go

⁴ Academic shock

⁵ Neutral Zone

⁶ New Beginning

⁷ Situation

⁸ Self

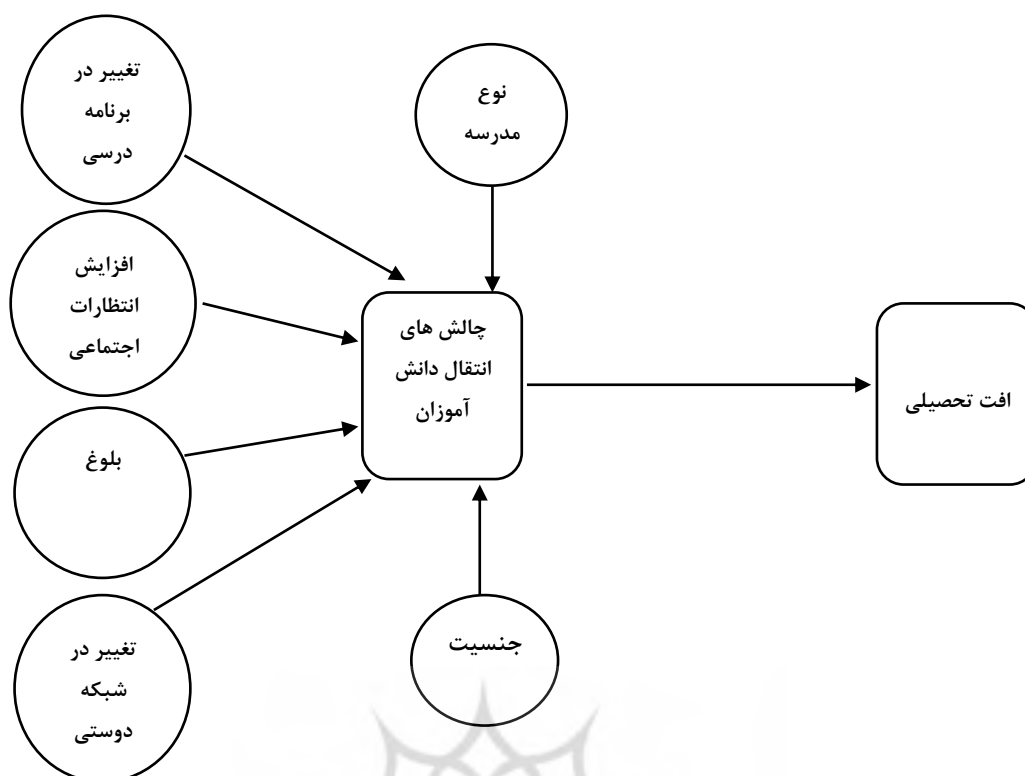
⁹ Support

¹⁰ Strategy

اشاره کرده است که دانش‌آموزان در دوره ابتدایی با تعداد معلمان کمتر در ارتباط هستند و روابط صمیمی‌تر بین آنها شکل می‌گیرد. از طرفی این دوره بر تعداد دروس کمتر تمرکز دارد. با ورود به دوره متوسطه هم الزامات روش‌های تدریس معلمان بیشتر شده و هم انتظارات تحصیلی بالاتری از آنها می‌رود. نتایج پژوهش (Martin et al, 2024) نشان می‌دهد حمایت آموزشی مدرسه ابتدایی به گذار مثبت دوره بعدی در بین انواع مختلف دانش‌آموزان و مدرسه کمک می‌کند. این حمایت آموزشی، انگیزه، مشارکت و پیشرفت دانش‌آموزان را پیش‌بینی کرده و در مقابل باعث جلوگیری از افت تحصیلی می‌شود. پژوهش (Diaz-Strong, 2025) بیان می‌کند فقدان منابع حمایتی منجر به ناآگاهی و انتخاب شیوه نادرست در مسیر تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. در مقابل رفع این چالش‌ها در مدرسه به ایجاد محیط دلپذیر کمک می‌کند. (Chandora, Strnadova & Cumming, 2018) در زمینه مشارکت دانش‌آموزان در فرایند برنامه‌ریزی انتقال بر این نکته تأکید می‌کنند که معلمان باید دانش‌آموزان را در مورد فرایند برنامه‌ریزی انتقال، آموزش دهند تا آگاهی آنها از اهداف و رویه‌های محیط جدید و برنامه درسی آن افزایش یابد.

از نظر (Lara et al, 2025؛ Boonk et al, 2018) وجود برنامه درسی مشارکتی اعم از مشارکت مدرسه قبلی و جدید و همچنین مشارکت والدین با مدرسه به انتقال مثبت دانش‌آموز در مدرسه کمک می‌کند. سطح پایین ارتباط با مدرسه در انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه، با نتایج تحصیلی پایین، ترک تحصیل، افزایش اضطراب و افسردگی، افزایش مشارکت در فعالیت خشونت‌آمیز و ضداجتماعی همراه است (Lange et al, 2024). عدم انطباق دانش‌آموز با تغییرات جدید، باعث می‌شود تا سطح پیشرفت تحصیلی آنها کاهش یافته و به افت تحصیلی و حتی ترک تحصیل بینجامد. پژوهش (Duchesne, & Ratelle, 2024) بیان می‌کند اضطراب امتحان و افزایش نگرانی در انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه، به طور معنادار افزایش ناسازگاری و افت تحصیلی و کاهش انگیزه را پیش‌بینی می‌کند.

تلاش در جهت شناسایی این چالش‌ها و ارائه راهکارهایی برای بهره‌مندی از فرصت‌ها در انتقال از دوره ابتدایی به متوسطه، زمینه‌ی نظارت بر رشد شناختی و ارائه برنامه‌های حمایتی برای رسیدگی به دانش‌آموزانی که در معرض افت تحصیلی و یا جدا شدن از مدرسه قرار دارند فراهم می‌سازد (Mizuno et al, 2024). با این حال هیچ گاه موضوع افت تحصیلی از این جهت مورد مطالعه قرار نگرفته است و مهم‌تر از همه اینکه در نظام آموزشی ما، اهمیت آمادگی برای چنین دوره‌ای مورد توجه قرار نمی‌گیرد و برنامه‌ای مدون برای شناسایی و حل این چالش‌ها وجود ندارد. در حالیکه مصاحبه خبرگزاری مهر، (۱۳۸۵)؛ تابناک، (۱۳۸۹) با معاونین آموزش ابتدایی و متوسطه نشان می‌دهد بیشترین آمار ترک و افت تحصیلی مربوط به پایه‌های ورودی هر دوره تحصیلی است. علاوه بر این، تحقیقات طولی (Panadero, Fraile & Garcia-Perez, 2022) نشان می‌دهد تأثیر این چالش‌ها، منجر به سطح پایین عملکرد تحصیلی و نمرات آنها می‌شود به همین دلیل بیشترین نرخ افت و حتی ترک تحصیلی در سال‌های آغازین ورود به نظام آموزشی رخ می‌دهد. نتیجه بررسی صورت گرفته (Gosai, Tuibeqa & Prasad, 2023) بر اهمیت نقش گذار تحصیلی همراه با استرس را بر کاهش نمرات نشان می‌دهد. بنابراین نتایج این پژوهش به شناسایی مسائل این دوره حساس و ارائه راهکارهای مختلف کمک خواهد نمود. برخلاف نگاه عامیانه، طبیعی بودن این دوره به معنی نداشتن مسئله نیست. بلکه باید با رویکرد علمی به بررسی این موضوع پرداخت. ما در این تحقیق بدنبال این هستیم تا مشخص کنیم دانش‌آموزان در انتقال از دوره‌ی ابتدایی به متوسطه با چه چالش‌های شناختی و عاطفی روبه‌رو می‌شوند؟ و ارتباط این چالش‌ها با افت تحصیلی و میانگین این چالش‌ها در گروه‌های مختلف چگونه است؟ بنابراین انتظار می‌رود با شناسایی این چالش‌ها، برنامه‌هایی برای کاهش اثرات آن و بهبود عملکرد دانش‌آموزان طراحی و اجرا شود. لذا با مطالعه ادبیات، مدل مفهومی زیر را می‌توان ترسیم نمود.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

طرح پژوهش حاضر ترکیبی و روش مورد استفاده اکتشافی و در دو مرحله کیفی و کمی انجام گرفته است. برای پاسخگویی به سوالات بالا شامل نقش چالش‌های انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه بر افت تحصیلی و مقایسه این چالش‌ها در گروه‌های مختلف، در بخش کمی از روش پیمایشی مقطعی استفاده شد. روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای چندمرحله‌ای بوده است. بر این اساس، خوشه اول، مدارس متوسطه اول شهرستان بابل بودند که شامل ۶ مدرسه (۲ مدرسه دولتی، ۱ مدرسه نمونه دولتی، ۱ مدرسه تیزهوشان و ۲ مدرسه غیرانتفاعی) در دو گروه جنسی زن و مرد انتخاب شده‌اند در مرحله بعد پایه هفتم مدارس منتخب و دانش‌آموزان آن به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند. جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان پایه هفتم شهرستان بابل به تعداد ۶۳۰۰ نفر می‌باشد که با توجه به نسبت سهم هر مدرسه به جامعه ۳۶۰ نفر براساس جدول کرسی - مورگان انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود که براساس نتایج بدست آمده در مصاحبه، تدوین شده است. جهت روایی محتوایی از نظر ۸ نفر از اساتید و متخصصان دانشگاهی کمک گرفته شده است. نسبت روایی محتوایی (CVR) بر مبنای این تعداد متخصصان باید بالاتر از ۰.۷۵ باشد که در این پرسشنامه فقط یک گویه در چالش‌های اجتماعی پایین‌تر از این نمره بوده و حذف شد و بقیه موارد مورد تایید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه بر مبنای آزمون آلفای کرونباخ ۰.۸۰ بدست آمده است.

به منظور شناسایی چالش‌های انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه، در بخش کیفی، از روش پدیدارشناسی^۱ توصیفی هوسرل استفاده شده است. در این بخش، تعداد نمونه بر مبنای بزرگی یا کوچکی مطرح نبود بلکه حصول معیارهایی مانند اشباع نظری و تکرارپذیری، کفایت حجم نمونه را نشان می‌دهد که در پژوهش حاضر با ۱۴ نفر به اشباع رسید. روش نمونه‌گیری هدفمند و ابزار گردآوری اطلاعات، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بوده که بر مبنای سوالات پژوهش طراحی شده است. نحوه جمع‌آوری نیز بدین صورت بوده که پژوهشگران با هماهنگی قبلی و برنامه‌ریزی، با

¹ Phenomenology

آنها در مدرسه به شکل رودرو مصاحبه نمودند. پس از جمع‌آوری داده‌ها، گفتگوی ضبط شده پس از چندین بار گوش دادن به صورت متن پیاده‌سازی شد و به صورت مکتوب درآمد. در مرحله بعد با روش تحلیل مضمون، مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر استخراج گردید. برای تحلیل مضمون از نرم‌افزار Maxqda استفاده شد. به طور کلی مراحل انجام این تحقیق شامل موارد زیر است: مطالعه ادبیات تحقیق، تهیه سوالات مصاحبه، هماهنگی با مصاحبه‌شوندگان، انجام مصاحبه و پیاده‌سازی و مضمون‌یابی. صحت و درستی داده‌ها در این بخش بر اساس ۴ روش (Guba & Lincoln, 1982) بررسی قرار گرفت بنابراین اعتبار^۱ مطالعه حاضر براساس انتخاب مشارکت‌کنندگان با حداکثر تنوع تجربیات، درگیری طولانی‌مدت با آنها استفاده شده است. از طرف دیگر بعد از مضمون‌یابی پایه، مضامین مجدداً به مصاحبه شونده‌ها ارجاع داده شد اطمینان حاصل شود نتایج تحقیق ذکر شده همان چیزی است که خودشان مطرح کرده‌اند در زمینه معیار انتقال‌پذیری^۲، سعی شده است تا تمام جزئیات شامل نمونه‌گیری، نحوه جمع‌آوری اطلاعات و تحلیل مضامین شرح داده شود. برای تامین اطمینان^۳، از روش مسیر ممیزی^۴ استفاده شده است. بنابراین جهت اطمینان و همچنین قابلیت تایید^۵ در مطالعه حاضر، از یک ناظر خارجی مسلط به پژوهش کیفی استفاده شده است که مبنای نظری فرایند جمع‌آوری داده‌ها و فرایند تحلیل را بررسی و تأیید نمود. در جدول زیر، اطلاعات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان در پژوهش آمده است.

جدول شماره ۱. مشخصات مشارکت‌کنندگان پژوهش

کد مصاحبه	مدرسه	جنسیت
۱	نمونه دولتی - بندپی شرقی	پسر
۲	نمونه دولتی - بابل	پسر
۳	دولتی عادی - بندپی شرقی	دختر
۴	تیزهوشان - بابل	دختر
۵	دولتی عادی - بابل	دختر
۶	دولتی عادی - بابل	پسر
۷	تیزهوشان - بابل	پسر
۸	دولتی عادی - بابل	دختر
۹	نمونه دولتی - بندپی غربی	دختر
۱۰	دولتی عادی - امیرکلا	پسر
۱۱	دولتی عادی - بابل	دختر
۱۲	تیزهوشان - بابل	دختر
۱۳	دولتی عادی - بندپی شرقی	پسر
۱۴	نمونه دولتی - بندپی شرقی	پسر

یافته‌ها

الف. بخش کیفی

براساس تحلیل داده‌های کیفی، ۱۶ مضمون پایه؛ ۴ مضمون سازمان‌دهنده و ۱ مضمون فراگیر شناسایی شد. مضمون فراگیر همان چالش‌های عاطفی و شناختی در انتقال از دوره ابتدائی به متوسطه بوده که شامل ۴ مضمون سازمان‌دهنده می‌باشد. این مضامین عبارتند از:

¹ Credibility

² Transferability

³ Dependability

⁴ Audit trail

⁵ Conformability

۱. **تعاملات و روابط اجتماعی:** یکی از مضامین سازمان‌دهنده برگرفته از مضامین پایه، نگرانی دانش‌آموزان درباره‌ی نحوه‌ی تعاملات اجتماعی‌شان در محیط جدید است. مضامین پایه بدست آمده از مصاحبه شامل دشواری در پیدا کردن دوست جدید، ناراحتی در از دست دادن دوستان صمیمی، غرور در معاشرت با بچه‌ها و عدم مشارکت در فعالیت‌ها به علت شرایط سنی بوده است. نقل و قول‌های مرتبط با این مضمون در این جدول اشاره شده است.

جدول شماره ۲. چالش‌های اجتماعی شناسایی شده گذار به دوره متوسطه

مضمون سازمان‌دهنده	مضامین پایه	نمونه مصداق
چالش‌های اجتماعی گذار به دوره متوسطه	دشواری در پیدا کردن دوست جدید	کد ۱۲: "من خیلی از دوستان صمیمی و فابریک خودم را از دست دادم در حالیکه سال‌های قبل مدرسه با آنها بیشتر خوش می‌گذشت گاهی اوقات دلم برایشان تنگ می‌شود چون هنوز دوست خوب پیدا نکردم" کد ۳: "احساس می‌کنم با بچه‌های پارسل مج (سازگار) بودم، هنوز نتوانسته‌ام یه دوست خوب پیدا کنم." کد ۶: "تمام نگرانی من در پیدا کردن دوست جدید هست، سخت دچار مشکل شدم گاهی اوقات فکر می‌کنم اونها از من برترن و نمی‌تونم باهاشون دوست بشم."
ناراحتی در از دست دادن دوستان صمیمی	ناراحتی در از دست دادن دوستان صمیمی	کد ۹: "دوست دارم به مدرسه قبلی ام برگردم، با دوستای خودم خیلی صمیمی بودم هرچند بعضی اوقات به جون هم می‌افتادیم." کد ۸: "دلم برای دوستای پارسل تنگ شده، احساس می‌کنم به جای غریبی وارد شدم جایی که فکر می‌کنم عزیزترین دوستامو از دست دادم."
غرور در معاشرت با بچه‌ها	غرور در معاشرت با بچه‌ها	کد ۲: "بعضی از بچه‌های گروه دوست دارند پیشنهاد یا درخواستی که آنها گفتند را انجام دهیم. ولی اصلاً حوصله رییس بازی آنها را ندارم احساس می‌کنم خودشیرینی عجیبی می‌کنند غرور من اصلاً اجازه نمی‌دهد به پیشنهاد آنها عمل کنم حتی اگه به نفع گروه من باشد." کد ۱۱: "من از همان اول مدرسه نگران این بودم که هم کلاسی‌هایم بچه‌های قلدر و خودرای باشند چون دوست ندارم با چنین افراد دوست باشم و این بچه‌ها، نظر ما را نادیده می‌گیرند."
عدم مشارکت در فعالیت‌ها به علت شرایط سنی	عدم مشارکت در فعالیت‌ها به علت شرایط سنی	کد ۲: "ما امسال از لحاظ سنی کوچکتر از بقیه بچه‌های مدرسه هستیم چون بچه‌های پایه بالاتر به کمیته‌های شورای دانش‌آموزی و سایر بخش‌های فرهنگی، هنری و ورزشی مدرسه آشنایی دارند ما نمی‌توانیم شرکت کنیم چون هنوز نمی‌دانیم چکار کنیم." کد ۱۰: "بعضی از بچه‌های پایه بالاتر به بچه‌های کلاس ما زور می‌گویند و حتی یکی از دوستان من را تنبیه بدنی کردند و این باعث شد ما کمی بترسیم، این احساس باعث شده تا در بیشتر فعالیت‌هایی که آنها هستند ما مشارکت نکنیم ... ولی سال‌های قبل ما ارشد بودیم ولی اینطوری نبودیم."

۲. **چالش‌های آموزشی:** یکی از نگرانی دانش‌آموزان در دوره انتقال به دوره متوسطه، در زمینه‌ی برنامه درسی جدید بوده است که مضامین آن عبارتند از: افزایش حجم کتاب‌های درسی، بی‌توجهی کارکنان مدرسه به دغدغه‌های دانش‌آموزان، ابهام و سردرگمی به علت وجود روش‌های تدریس مختلف، نگرانی بخاطر ارزشیابی کمی و افزایش استرس نمره.

جدول شماره ۳. چالش‌های آموزشی شناسایی شده در گذار به دوره متوسطه

مضمون سازمان‌دهنده	مضامین پایه	نمونه مصادیق
چالش‌های آموزشی گذار به دوره متوسطه	افزایش حجم کتاب‌های درسی	کد ۴ " در درس‌های پایه بویژه علوم و ریاضی مطالبی آورده شده که بسیار زیاد بوده و فاصله زیادی با مطالب دوره‌ی ابتدایی دارد و علاوه بر این کتاب‌های جدیدی اضافه شدند. " کد ۱۴ " ظاهر فصل‌های کتاب قبل از شروع مدرسه نگاه می‌کردم با خودم می‌گفتم حتماً راحت هست اما وقتی مدرسه شروع شده نظرم به طور کل تغییر کرد... چرا باید این همه کتاب بخونیم. "
	بی‌توجهی کارکنان به دغدغه دانش‌آموزان	کد ۱۱ " برنامه‌هایی که در مدرسه اجرا می‌شود، به مسائلی که ما داریم توجه نمی‌کند و کادر مدرسه، همیشه بر این تاکید دارد که باید بخشنامه‌ها اجرا شود و عکس بگیرند و برای اداره بفرستند. " کد ۵ " اصلاً حوصله برنامه‌های مدرسه را ندارم همه آنها بیخود هستند و مسئله روز ما در آنها دیده نمی‌شود البته بعضی از معلمان، با ما صمیمی هستند و ما راحت با آنها حرف دل مان می‌گوییم. "
	ابهت‌آم در روش‌های تدریس معلمان	کد ۱۳ " در ابتدای سال تحصیلی، هر زنگ یک معلم می‌آمد هر کدام یک چیزی می‌گفتند تازه قدر معلم قبلی خودم دانستم همه ما می‌دانستیم او چگونه است؟ یک برنامه کلی برای یک سال با همکاری دانش‌آموزان مشخص کردیم و همه چیز برای ما روشن بود " کد ۱۲ " هر کدام از معلمان ما روش خاصی دارند یکی سخت گیر، یکی خوش رو یکی زن و دیگری مرد ... در ابتدا نمی‌دانستم با ساز چه کسی برقصم. "
	افزایش استرس امتحان و نمره	کد ۹ " من فکر می‌کنم امسال بعضی از درس‌ها نمره زیر ۱۰ می‌گیرم و قبول نمی‌شوم. هم مطالب درس‌ها سخت شده و هم نمره‌ای شده. " کد ۱۲ " در سال‌های قبل زیاد نگران امتحان نبودیم ۳ غلط در امتحان خیلی خوب می‌شدیم و خیلی خوب، بالاترین نمره در کارنامه بود. اما امسال با این میزان اشتباه، نمره ۱۷ می‌گیریم که از بالاترین نمره یعنی ۲۰ خیلی فاصله دارد. " کد ۳ " امسال بعضی از بچه‌ها برای ۲۵ صدم نمره خودشان را می‌کشند در حالیکه سال‌های قبل، اصلاً استرس نمره نداشتیم بعضی از دوستانم و هم همچنین خودم کتاب را خوب مطالعه می‌کنم اما موقع امتحان زیاد استرس دارم و خوب جواب نمی‌دهم. "

۳. مسائل عاطفی: یکی از چالش‌های استخراج شده از مصاحبه، چالش‌های عاطفی بود که شامل مضامین احساس تنهایی، بی‌میلی برای مشارکت در فعالیت‌های مدرسه، نگرش منفی به آینده، عدم کنترل در خشم بوده است.

جدول شماره ۴. چالش‌های عاطفی شناسایی شده در گذار به دوره متوسطه

مضمون سازمان‌دهنده	مضامین پایه	نمونه مصادیق
چالش‌های عاطفی گذار به دوره متوسطه	احساس تنهایی	کد ۶ " بیشتر اطرافیانم به من می‌گویند: نسبت به قبل گوشه‌گیرتر شدم. خودم هم چنین چیزی احساس می‌کنم، انگار دوست ندارم توی جمع باشم، هرچند با دوستانم بیرون می‌روم ولی بیشتر وقتم دوست دارم تنها باشم و با خودم فکر کنم. " کد ۱۴ " کمی تنبل شدم. دوست دارم در دنیای خودم سیر کنم و بعضی اوقات تحمل کسی را ندارم. خودم باشم آهنگ گوش بدم، با بچه‌ها چت کنم. "
	بی‌میلی به مشارکت در مدرسه	کد ۸ " مثل قبل مشتاق به مشارکت در کارهای مدرسه و خارج از آن نیستم البته برنامه‌های ورزشی شرکت می‌کنم ولی بقیه زمینه‌ها نه. " کد ۳ " برنامه‌های مدرسه باب میل من نیست، در دوره ابتدایی کمی بخاطر رقابت و کسب امتیاز، شرکت می‌کردم ولی الان علاقه ام به فعالیت مدرسه کمتر و به سمت فعالیت خارج مدرسه مثل بودن با دوستانم، سرگرم شدن با گوشی بیشتر شده بویژه بازی‌های گوشی به نظرم جذابیتش زیاده. "

مضمون سازمان‌دهنده	مضامین پایه	نمونه مصادیق
	نگرش منفی نسبت به آینده	کد ۹ "نمی‌دانم آینده‌ام چه می‌شود؟ من فکر می‌کنم برنامه‌ای که برای خودم دارم قابل اجرا نیست و موانع زیادی جلوی پایم احساس می‌کنم." کد ۱۳ "بعضی اوقات چیزهای شیک در فیلم‌ها یا زندگی بعضی دوستانم می‌بینم که نمی‌توانم به آنها برسم و فکر می‌کنم هرچقدر تلاش کنم به آنها نمی‌رسم (با لحن افسوس)."
	ضعف کنترل خشم	کد ۱۲ "بعضی اوقات اینقدر بعضی افراد روی مخم هستند یک لحظه از کوره در می‌روم، البته دست خودم نیست. واقعا نمی‌دانم این لحظه چه کار کنم؟" کد ۱ "بیشتر اوقات سر اعضای خانواده‌ام داد می‌زنم، اصلا دست خودم نیست. بعدش عذاب وجدان می‌گیرم و به خودم قول می‌دهم دیگر تکرار نکنم ولی باز انجام می‌دهم."

۴. چالش‌های عاطفی خانوادگی: مضمون سازمان‌دهنده دیگر استخراج شده از مصاحبه، مسائل مربوط به چالش و فشارهای خانواده به دانش‌آموزان بوده است. که شامل امر و نهی زیاد خانواده، فشار خانواده در برخی تصمیمات شخصی، عدم درک خانواده، تمایل به استقلال از خانواده می‌توان نام برد.

جدول شماره ۵. چالش‌های عاطفی خانوادگی شناسایی شده گذار به دوره متوسطه

مضمون سازمان‌دهنده	مضامین پایه	نمونه مصادیق
چالش‌های عاطفی خانوادگی گذار به دوره متوسطه	امر و نهی والدین	کد ۵ "پدر و مادرم، دوستان مرا قبول ندارند و بیشتر اوقات به من میگن با کی برم با کی نرم، سر همین قضیه، اعصابم خراب میشه و بعضی موقع‌ها به حرف‌های آنها بی‌توجهی می‌کنم." کد ۴ "مادرم حساسیت بیخودی روی من داره در حالیکه من حواسم به خودم هست، در مورد بیرون رفتن‌هام سوال پیچم می‌کنه همش بهم سفارش می‌کنه، با این کارا اذیت میشم."
	فشار خانواده در تصمیمات شخصی	کد ۹ "خانواده‌ام گاهی اوقات سر بعضی چیزهای کوچک شخصی، به من می‌گویند: تو باید اینطوری باشی! یا اینطوری لباس بپوشی! و من دوست ندارم آنها به من این همه سختگیری کنند." کد ۱۱ "دوست ندارم مدل مو، لباس و غذاهایی که می‌خورم و هر چیز مربوط به خودم هست خانواده ام نظر بدهند، من اینقدر بزرگ شده‌ام که برای خودم تصمیم بگیرم!"
	عدم درک خانواده	کد ۱۰ "پدر و مادرم از صبح تا غروب مشغول کار خودشان هستند و در خانه هر کسی مشغول کار خودش، هیچ کس حواسش به من نیست این برای من خوبه! چون به من گیر نمی‌دهند ولی گاهی اوقات دوست دارم با آنها بیشتر صحبت کنم ولی می‌دانم آنها وقت شان را ندارند." کد ۲ "وقتی در خانه مسئله خودم را می‌گویم، چیزهایی که آنها می‌گویند مطابق میل من نیست و نظر من با آنها کلاً فرق دارد."
	تمایل به استقلال	کد ۱۳ "وقتی دیر وقت به خانه می‌آیم مرا سیم جین می‌کنند که تو کجا بودی؟ من از جواب دادن و گاهی اوقات دروغ گفتن خسته شدم. من واقعاً بزرگ شده‌ام چرا دوست دارند مثل قبل مرا کنترل کنند." کد ۸ "هر چند خانواده‌ام گاهی اوقات از من نظر خواهی می‌کنند و من این را دوست دارم ولی خیلی مرا کنترل می‌کنند فکر می‌کنند من هنوز کوچولو هستم، بیرون هستم تا به خونه بیایم زنگ می‌زنند که کجا هستم؟"

مضامین برخاسته از مصاحبه‌های انجام شده، که نمونه نقل و قول‌ها بیان شده در بالا، در قالب شکل زیر ترسیم شده است.

شکل ۱. مضامین استخراج شده از مصاحبه

۲. بخش کمی

سوالات اصلی که در بخش کمی پژوهش، دنبال می‌شود اول اینکه میانگین چالش‌های شناسایی شده در دوره انتقال دانش‌آموزان از ابتدایی به متوسطه در مدارس مختلف چگونه است؟ اختلاف میانگین در سه نوع مدرسه (دولتی، غیرانتفاعی و سمپاد) و گروه‌های جنسی چه مقدار بوده است؟ نقش چالش‌های شناسایی شده بر افت تحصیلی چه مقدار بوده است؟

با توجه به تایید فرض برابری واریانس بدست آمده در آزمون لون برای بررسی اختلاف میانگین در مدارس، از تحلیل واریانس یک‌راهه و آزمون تعقیبی شفه استفاده شده است.

۲.۱ میانگین چالش‌های اجتماعی انتقال به دوره متوسطه

نوع مدرسه	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	فاصله اطمینان ۹۵	مینیمم	ماکزیمم
دولتی	۳/۶	۰/۳۵	۰/۰۳	۳/۵	۲/۴	۳/۸
سمپاد	۲/۶	۰/۲۱	۰/۰۲	۲/۶	۳/۴	۴/۸
غیرانتفاعی	۱/۹	۰/۲۶	۰/۰۲	۱/۹	۱/۶	۲/۸
کل	۲/۸	۰/۷۷	۰/۰۴	۲/۷	۱/۶	۴/۸

۲.۲ اختلاف میانگین چالش‌های اجتماعی در دوره انتقال

مقایسه	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	معناداری
دولتی - سمپاد	۰/۹۷	۰/۰۴	۰/۰۰
دولتی - غیرانتفاعی	۱/۶	۰/۰۳	۰/۰۰
سمپاد - غیرانتفاعی	۱/۹	۰/۰۴	۰/۰۰

با توجه به نتایج جدول ۲.۱، میانگین چالش‌های اجتماعی دانش‌آموزان در انتقال از ابتدایی به متوسطه در مدارس دولتی ۳/۶ در مدارس سمپاد ۲/۶ و مدارس غیرانتفاعی ۱/۹ و میانگین کل چالش‌های اجتماعی ۲/۸ بوده است. بنابراین میزان چالش اجتماعی در مدارس دولتی بیشتر از سایر مدارس بوده است. میزان اختلاف چالش‌های اجتماعی بین مدارس دولتی و سمپاد ۰/۹۷ و بین دولتی و غیرانتفاعی ۱/۶ و مدارس سمپاد با غیرانتفاعی ۱/۹ به صورت معنادار بدست آمده است.

۲.۱ میانگین چالش‌های آموزشی در انتقال به متوسطه

نوع مدرسه	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	فاصله اطمینان ۹۵	مینیمم	ماکزیمم
دولتی	۲/۷	۰/۳۱	۰/۰۲	۲/۶	۲/۴	۳/۸
سمپاد	۴/۵	۰/۱۹	۰/۰۲	۴/۴	۳/۴	۴/۸
غیرانتفاعی	۲/۲	۰/۳۲	۰/۰۳	۲/۱	۱/۶	۲/۸
کل	۳/۰۳	۰/۹۷	۰/۰۵	۲/۹	۱/۶	۴/۸

۲.۴ اختلاف میانگین چالش‌های آموزشی در دوره انتقال

مقایسه	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	معناداری
دولتی - سمپاد	۱/۸	۰/۰۴۱۶	۰/۰۰
دولتی - غیرانتفاعی	۰/۵۲	۰/۰۳۹۰	۰/۰۰
سمپاد - غیرانتفاعی	۲/۳	۰/۰۴۳۳	۰/۰۰

نتایج جدول ۲.۳ نشان می‌دهد میانگین چالش‌های آموزشی دانش‌آموزان از ابتدایی به متوسطه در مدارس دولتی ۲/۷ و در مدارس سمپاد ۴/۵ و در مدارس غیرانتفاعی ۲/۲ بوده است بر این اساس میانگین چالش‌های آموزشی در مدارس سمپاد بالاتر از میانگین کل می‌باشد. میزان اختلاف میانگین مدارس دولتی و سمپاد ۱/۸ و بین مدارس دولتی و غیرانتفاعی ۰/۵۲ و بین مدارس سمپاد و غیرانتفاعی ۲/۳ معنادار نشان می‌دهد بنابراین میانگین چالش‌های آموزشی در دوره انتقال از ابتدایی به متوسطه در سه مدرسه تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۲.۵ میانگین چالش‌های عاطفی در دوره انتقال

نوع مدرسه	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	فاصله اطمینان ۹۵	مینیمم	ماکزیمم
دولتی	۳/۱۵	۰/۲۹	۰/۰۲۶۴	۰/۳	۳/۲	۳/۶
سمپاد	۳/۱۸	۰/۲۲	۰/۰۲۵۵	۳/۱	۳/۲	۳/۶
غیرانتفاعی	۳/۲۹	۰/۲۷	۰/۰۲۷۳	۳/۲	۳/۳	۳/۸
کل	۳/۲	۰/۲۷	۰/۰۱۵۹	۳/۱	۳/۲	۳/۸

۲.۶ تفاوت میانگین چالش‌های عاطفی در بین مدارس

مقایسه	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	معناداری
دولتی - سمپاد	۰/۰۳	۰/۰۳۸۸	۰/۷۴
دولتی - غیرانتفاعی	۰/۱۴	۰/۰۳۶۴	۰/۰۰۱
سمپاد - غیرانتفاعی	۰/۱۱	۰/۰۴۰۳	۰/۰۲۶

جدول بالا نشان می‌دهد میانگین چالش‌های عاطفی در دوره‌ی انتقال از ابتدایی به متوسطه در مدارس دولتی ۳/۱۵ و در مدارس سمپاد ۳/۱۸ و در مدرسه غیرانتفاعی ۳/۲۹ و میانگین کل چالش‌های عاطفی ۳/۲ بوده است. میزان اختلاف میانگین چالش‌های عاطفی بین مدارس دولتی و سمپاد ۰/۰۳ و بین دولتی و غیرانتفاعی ۰/۱۴ و بین سمپاد و غیرانتفاعی ۰/۱۱ می‌باشد اما میزان این اختلاف بین مدارس دولتی و سمپاد و بین مدارس سمپاد و غیرانتفاعی معنادار نیست (سطح معناداری بالای ۰/۰۵).

۲.۷ میانگین چالش‌های عاطفی خانوادگی در دوره انتقال به متوسطه

نوع مدرسه	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	فاصله اطمینان ۹۵	مینیمم	ماکزیمم
دولتی	۲/۵۴	۰/۲۹	۰/۰۲۶۸	۲/۴	۲/۵	۳/۶
سمپاد	۳/۵۷	۰/۲۲	۰/۰۳۲۷	۳/۵	۳/۶	۳/۶
غیرانتفاعی	۱/۷۵	۰/۲۶	۰/۰۲۶۷	۱/۷	۱/۸	۳/۸
کل	۲/۵۵	۰/۷۵	۰/۰۴۳۶	۲/۴	۲/۶	۳/۸

۲.۸ تفاوت میانگین چالش‌های عاطفی خانوادگی در بین مدارس

مقایسه	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	معناداری
دولتی - سمپاد	۱/۰۳	۰/۰۴۱۱	۰/۰۰
دولتی - غیرانتفاعی	۰/۷۸	۰/۰۳۸۶	۰/۰۰
سمپاد - غیرانتفاعی	۱/۸۱	۰/۰۴۲۷	۰/۰۰

جدول ۲.۷ نشان می‌دهد میانگین چالش‌های عاطفی خانوادگی در دوره انتقال دانش‌آموزان از ابتدایی به متوسطه در مدارس دولتی ۲/۵۴ و در مدارس سمپاد ۳/۵۷ و در مدارس غیرانتفاعی ۱/۷۵ و میانگین کل چالش‌های خانوادگی ۲/۵۵ بوده است. بنابراین میانگین چالش‌های خانوادگی در مدارس سمپاد بالاتر از میانگین و در مدارس غیرانتفاعی پایین‌تر از میانگین بوده است. میزان اختلاف میانگین مدارس دولتی و سمپاد ۱/۰۳ و بین مدارس دولتی و غیرانتفاعی ۰/۷۸ و بین مدارس سمپاد و غیرانتفاعی ۱/۸۱ معنادار بدست آمده است.

۲.۹ میانگین چالش‌ها در دوره انتقال به متوسطه در دو گروه جنسی

گروه جنسی	تفاوت میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
زن	۳/۰۱	۰/۴۴	۰/۰۳
مرد	۲/۸۸	۰/۴۹	۰/۰۴

۲.۱۰ سطح معناداری تفاوت میانگین در گروه‌های جنسی

	F	معناداری	T	درجه آزادی
برابری واریانس	۳۳/۴۴	۰/۰۰	۲/۸۸	۸۸۸
عدم برابری واریانس			۲/۸۸	۵۵۵

بررسی نتایج بدست آمده نشان می‌دهد میانگین چالش‌های شناختی و عاطفی دانش‌آموزان دختر در انتقال از ابتدایی به متوسطه ۳/۰۱ و دانش‌آموزان پسر ۲/۸۸ بوده است که میانگین چالش تجربه شده در دختران کمی بالاتر از پسران است و این تفاوت میانگین در گروه‌های جنسی در سطح برابری واریانس معنادار می‌باشد.

۲.۱۱ رابطه سطح چالش‌ها و افت تحصیلی

نمره همبستگی سطح چالش‌های انتقال و افت تحصیلی	معناداری	کل
-۰/۸۷	۰/۰۰	۳۶۰

تحلیل داده‌های بدست آمده نشان می‌دهد بین سطح چالش‌های دانش‌آموزان در انتقال به دوره متوسطه با نمرات نوبت اول ثبت شده در کارنامه آنها همبستگی منفی وجود دارد. به عبارتی دانش‌آموزانی که میانگین چالش‌های بیشتر گزارش کردند نمرات کارنامه تحصیلی آنها پایین بوده است. بنابراین بین مشکلات انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه با افت تحصیلی همبستگی بالایی وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی چالش‌های شناختی و عاطفی در انتقال دانش‌آموزان از دوره ابتدایی به متوسطه با روش ترکیبی از نوع اکتشافی در دو مرحله صورت گرفته است. در بخش کیفی ۴ مضمون سازمان‌دهنده به عنوان مهمترین چالش‌های دانش‌آموزان در این دوره شناسایی شد که شامل چالش‌های اجتماعی، آموزشی، عاطفی و خانوادگی بوده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد گسستگی در شبکه دوستی باعث می‌شود تا آنها در این دوره به دنبال ایجاد شبکه دوستی جدید باشند. پس بدیهی است تا تشکیل یک دوستی پایدار، در این مدت احساس تنهایی کنند. هرچند مصاحبه‌شوندگان بیان کردند که تغییرات بلوغ نیز در تشدید این امر افزوده است. البته حمایت خانواده و درک نوجوان در این دوره و از طرفی مشارکت متقابل بین خانه و مدرسه به انتقال بهتر، سازگاری با محیط آموزشی جدید و کاهش افت تحصیلی کمک می‌کند. مسئله دیگر در انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه، تغییر در ساختار برنامه درسی شامل افزایش تعداد کتاب‌های درسی، تخصصی شدن موضوعات درسی، تعدد روش‌های تدریس معلمان، و در نهایت نگرانی ناشی از تغییر شکل ارزشیابی از توصیفی به کمی و افزایش استرس نمره بوده است. همراه شدن این مسائل با افزایش سطح انتظارات خانواده و نگاه تردیدآمیز بین کودکان و بزرگسالی به آنها توسط والدین، مشکلات دانش‌آموزان در این دوره می‌افزاید. نتایج پژوهش بدست آمده در بخش کیفی با نتایج پژوهش‌های (Martins et al, 2024؛ Nelavai & Ramesh, 2020) همسویی دارد.

بعد از شناسایی چالش‌ها، در بخش کمی میانگین و اختلاف میانگین آن در مدارس و گروه‌های جنسی مختلف مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش در این بخش نشان داد که چالش‌های اجتماعی در مدارس دولتی و چالش

آموزشی و عاطفی خانوادگی در مدارس سمپاد بالاتر از میانگین بوده است. این نتایج رابطه چالش‌های انتقال به دوره متوسطه با نوع مدرسه را نشان نمی‌دهد اما هم راستا با تحلیل مصاحبه در بخش کیفی، یافته این پژوهش نشان می‌دهد اختلاف ارزش‌های اجتماعی بین دانش‌آموزان و چالش پیدا کردن شبکه دوستی در مدارس دولتی بیشتر به چشم می‌خورد. همچنین انتظارات بالای آموزشی در خانواده و مدرسه و استرس امتحان و نمره در مدارس سمپاد بیشتر از سایر مدارس بوده که بر مبنای مطالعات نظری، تشدید این فشار در ابتدای این دوره، افت تحصیلی و حتی ترک تحصیل منجر می‌شود. همچنین اختلاف معناداری بین میانگین چالش‌های عاطفی مدارس سمپاد و دولتی و سمپاد و غیرانتفاعی وجود نداشته است. میزان چالش‌های شناختی و عاطفی در دختران بالاتر از پسران بوده است در این زمینه پژوهش (Bouchard & Wong, 2025) همسویی داشته است. از طرفی افزایش میزان چالش‌ها در انتقال به دوره متوسطه، باعث کاهش نمرات درس دانش‌آموزان می‌شود و به همین دلیل بیشتر دانش‌آموزان در این دوره افت تحصیلی را تجربه می‌کنند. از طرفی نتایج این پژوهش، شواهدی برای تبیین مدل نظری (Menzies & Bridges, 2012؛ Baron, 2014) ارائه می‌دهد. از نظر شلوسبرگ تغییرات دوره انتقال فرایند اجتناب‌ناپذیری در زندگی همه‌ی انسان‌هاست. به گونه‌ای که افراد این چالش‌ها را با شدت بیشتر یا کمتر تجربه می‌کنند اما تاثیر این چالش‌ها بر نمرات درسی دانش‌آموزانی که دوره‌ی زیستی حساس را تجربه می‌کنند و ممکن است چالش‌های عاطفی، خانوادگی، آموزشی و یا اجتماعی در زندگی داشته باشند بیشتر است.

در طی انجام این فعالیت علمی، پژوهشگران با مقالات زیادی در زمینه انتقال دانشجویان به آموزش عالی در گروه‌های مختلف بویژه در کشورهای پیشرفته رو به رو شده‌اند. ولی منابع علمی محدودی در زمینه چالش‌های انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه در ایران وجود داشته است. از سوی دیگر نمونه‌گیری در این پژوهش فقط بر روی دانش‌آموزان در مدارس دولتی، سمپاد و غیرانتفاعی صورت گرفته است و نمی‌توان نتایج آن به دانش‌آموزان سایر مدارس و گروه‌های دانش‌آموزی خاص تعمیم داد. البته در بررسی همین نمونه، عوامل و پیامدهای مختلفی بر چالش‌های انتقال به دوره متوسطه تأثیر داشته است که همه این عوامل در این پژوهش، لحاظ نشده است و در پیامدها نیز فقط تأثیر آن بر افت تحصیلی مورد توجه بوده است و سایر پیامدهای چالش انتقال به دوره متوسطه مورد بررسی قرار نگرفت. لذا تلاش برای رفع این محدودیت‌ها، ارتقاء منابع تحقیقاتی در این حوزه، برنامه‌های علمی و عملی زیر پیشنهاد می‌گردد:

- ایجاد فضای کلاس تعاملی جهت آشنایی و تقویت رابطه مثبت بین دانش‌آموزان با یکدیگر
- تشویق دانش‌آموزان به انجام فعالیت‌های گروهی و مسابقات تیمی برای تقویت همدلی و مدیریت تعارض بین آنها
- اهمیت نقش مشاور در مدرسه و تقویت ارتباط صمیمی بین مشاور و دانش‌آموزان برای بیان راحت‌تر مشکلات شخصی
- برگزاری کارگاه‌های توانمندسازی عاطفی دانش‌آموزان به منظور تقویت مهارت‌های مدیریت استرس، درک احساسات شخصی، خودآگاهی و سایر مهارت‌های ارتباطی
- ارائه تدریس متناسب با ساخت شناختی دانش‌آموزان جهت یادآوری مفاهیم پایه دوره ابتدایی
- مشارکت و نظرخواهی از دانش‌آموزان جدیدالورود در اجرای برنامه‌های مدرسه
- آگاهی‌بخشی در زمینه ارزشیابی کمی و مفهوم نمره بدون ایجاد استرس بویژه در مدارس تیزهوشان
- برگزاری جلسات مستمر ماهانه با والدین به منظور شناخت بیشتر با شرایط دانش‌آموزان در این دوره
- ایجاد فضای باز گفتگو در خانه برای بیان احساسات و دریافت حمایت‌های بیشتر از خانواده
- بررسی مسائل انتقال به دوره متوسطه در گروه‌های تحصیلی مختلف مانند دانش‌آموزان با شرایط خاص
- انجام مطالعه طولی با هدف بررسی روند تغییرات در انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه
- اجرای پژوهش در زمینه تحلیل تأثیر عوامل مختلف چون ویژگی شخصیتی، طبقه اجتماعی و اقتصادی خانواده، مناطق جغرافیایی و سیاست‌گذاری آموزشی بر چالش‌های انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه
- بررسی مخاطرات اجتماعی، عاطفی و تحصیلی حاصل از چالش‌های انتقال دانش‌آموزان به دوره متوسطه

مشارکت نویسندگان

میزان مشارکت نویسندگان در نگارش مقاله ۵۰٪ بوده است به گونه‌ای که نویسندگان اول نگارش و اجرای طرح پژوهشی و نویسندگان دوم راهنمایی و مشاوره در اجرا آن را برعهده گرفته‌اند.

تشکر و قدردانی

از کارشناسان آموزش متوسطه اداره آموزش و پرورش شهرستان بابل، مدیران مدارس و دانش‌آموزان مقطع اول دوره متوسطه که اطلاع‌رسان اصلی این پژوهش بوده‌اند کمال تشکر و قدردانی می‌شود.

تعارض منافع

«هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است»

منابع

صمدی، مریم، مهدیون، روح‌الله، و قاسم زاده، ابوالفضل. (۱۴۰۲). آماده‌سازی دانش‌آموزان برای انتقال به دانشگاه: نقش دبیرستان. *مجله مدیریت مدرسه*، ۱۱(۲)، ۷۶-۱۰۴.

References

- Aldosiry, N., Alharbi, A., Alrusaiyes, R. (2021). Practices to prepare students with disabilities for the transition to new educational setting. *Children and youth services review*, 120, and 105657. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105657>
- Anderson, M., Goodman, J., & Schlosbrg, N. (2011). Counseling adults in transition: Linking Schlossberg's theory with practice in a diverse world. *Spring publishing company*.
- Boonk, L., Gijsselaers, H., Ritzen, H., & Gruwel, S. (2018). A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement. *Educational research review*, 24, 10-30. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2018.02.001>
- Bouchard, J., & Wong, J. S. (2025). Now and Then: Examining Students' Concerns about the Primary-Secondary School Transition. *Journal of Adolescent Research*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/07435584241312705>
- Bridges, W., Bridges, S. (2011). *Managing transitions: making the most of change*. John Murray press.
- Briggs, J., Clark, J., & Hall, I. (2012). Building bridges: understanding student transition to university. *Quality in higher education*, 18 (1), 3-21. <https://doi.org/10.1080/13538322.2011.614468>
- Cally, H. (2007). Understanding time in learning transitions through the life course. *International studies in sociology of education*, 17(4). <https://doi.org/10.1080/09620210701667103>
- Cermin, K., Healy, O., & Gordon, M. (2017). Parental perception on the transition to secondary school for their child with autism. *Advances in autism*, 3(2), 87-99. <https://doi.org/10.1108/AIA-09-2016-0024>
- Chandora, R., Strnadova, I., & Cumming, Th. (2018). A Systematic review of the involvement of students' with autism spectrum disorder in the transition planning process: need for voice and empowerment. *Research in developmental disabilities*, 83, 8-17. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2018.07.011>
- Diaz-Strong, D. (2025). Nested contexts of support: How the local context shapes school agents' support of undocumented students. *Children and Youth Services Review*, in press, 108130. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2025.108130>

- Duchesne, S., Ratelle, C. (2024). Antecedents and consequences of student academic worries about the secondary school transition. *Learning and Individual Differences*, 113, 102485. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2024.102485>
- Evans, D., Borriello, A., & Field, P. (2018). A review of the academic and psychology impact of the transition to secondary education. *Frontiers in psychology*, 9, 1482. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01482>
- Evans, N., Forney, D., Guido, F., Patton, L., & Renn, K. (2009). Student development in college: Theory research and practice. Wiley.
- Fr chette-Simard, C., Plante, I., Duchesne, S., & Chaffee, K. (2022). The mediating role of test anxiety in the evolution of motivation and achievement of students transitioning from elementary to high school Author links open overlay panel. *Contemporary Educational Psychology*, 71, 102116. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2022.102116>
- Gale, N., Parker, S. (2014). *Navigating student transition in higher education: induction development becoming*. Cambridge university press.
- Gosai, S., Tuibeqa, A., & Prasad, A. (2023). Exploring the transition challenges of first-year College of business students in Fiji. *International journal of educational research*, 117, 102131. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2022.102131>
- Guba, E.G., Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *ECTJ*, 30, (4), 233-252.
- Holton, M. (2015). Adopting relationships with place: investigating the involving place attachment and sense of place of UK higher education students during a period of intense transition. *Geoforum*, 59, 21-29. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2014.11.017>
- Ingram, R., field, J., & Gallacher, J. (2009). *Learning transition: research Policy practice*. London and New York: Routledge.
- Lange, A. M. C., Stapley, E., Merrick, H., & Hayes, D. (2024). Supporting Children Transitioning to Secondary School: A Qualitative Investigation into Families' Experiences of a Novel Online Intervention. *British Journal of Educational Studies*, 72(6), 721–741. <https://doi.org/10.1080/00071005.2024.2336505>
- Lara, L., Miranda-Zapata, E., Saracosti, M., & de-Toro, X. (2025). The predictive influence of family, teachers, and peers on affective, cognitive, and behavioral school engagement in primary and secondary school students Capacidad predictiva de la influencia de la familia, el profesorado y los pares sobre el compromiso escolar emocional, cognitivo y conductual en estudiantes de educaci n primaria y secundaria. *Revista de Psicodid ctica (English ed.)*, 30, 500159. <https://doi.org/10.1016/j.psicoe.2024.500159>
- Martin, A., Collie, R., Stephan, M., Felesken, A., Halcrow, F., & McCourt, B. (2024). The role of teaching support in assisting students' transition to high school. *Learning and individual difference*, 109, 102382. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102382>
- Martins, J., Rosario, P., Cunha, J., Nunez, J., Vallejo, G., & Moreira, T. (2024). How to help student to middle school? Effectiveness of a school based group mentoring program promoting students engagement self-regulation and goal setting. *Contemporary educational psychology*, 76, 102230. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2023.102230>
- Menzies, J., Baron, R. (2014). International postgraduate student transition experiences: the importance of student societies and friends. *Innovations in education and teaching international*, 51 (1), 771972. <https://doi.org/10.1080/14703297.2013.771972>
- Mizuno, K., Tanaka, M., Fulda, S., Sasabe, T., Matsumura, K., & Watanabe, Y. (2011). Changes in cognitive functions of students in the transitional period from elementary school to junior high school. *Brain and development*, 33(5), 412-420. <https://doi.org/10.1016/j.braindev.2010.07.005>
- Nelavai, N., Ramesh, S. (2020). An Insight into the challenges faced by first year engineering students: poor foundational knowledge. *Procedia computer science*, 172, 823-830. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2020.05.118>

- Panadero, E., Fraile, J., & Garcia-Perez, D. (2022). Transition to higher education and assessment: a one of year longitudinal study. *Education XX1*, 25 (2), 15-37.
[https://doi.org/ 10.5944/educxx1.29870](https://doi.org/10.5944/educxx1.29870)
- Samadi, M., Mahdiun, R., & Ghasemizadeh, A. (2023). Preparing students for transition to university: the role of senior high schools. *Journal of school administration*, 11 (2), 76-104.
 [In Persian] [https://doi.org/ 10.22034/JSA.2023.63080](https://doi.org/10.22034/JSA.2023.63080)
- Sohl, K., Oberweiser, C., Runam, R., Oberweiser, Ch., & Cornell, w. (2024). A pediatrician's practical guide for navigating transition to adulthood with autistic youth and their caregivers. *Pediatric clinics of North America*, 71(2), 315-326.
[https://doi.org/ 10.1016/j.Pcl.2024.01.007](https://doi.org/10.1016/j.Pcl.2024.01.007)
- Spernes, K. (2020). The transition between primary and secondary school: a thematic review emphasising social and emotional issues. *Research Papers in Education*, 37(3), 303-320.
<https://doi.org/10.1080/02671522.2020.1849366>
- Strnadova, I., Dowse, L., Lowe, K., Danker, J., Willow, S., Tso, M., & Xavier, A. (2023). Primary to high school transition planning for student with disability: A systematic review. *International journal of educational research*, 120(7), 102188.
[https://doi.org/ 10.1016/j.ijer.2023.102188](https://doi.org/10.1016/j.ijer.2023.102188)

